

9. Водночас, на рівні конкретних способів охорона та захист співвідносяться між собою як два одиничних поняття і становлять дві самостійні системи способів. Способи захисту поділяються на юрисдикційні й неюрисдикційні. Юрисдикційними є способи, що пов'язані зі зверненням до компетентних органів. У зв'язку з цим виділяють судові, адміністративні й нотаріальні способи. Неюрисдикційним способом є самозахист.

Способи охорони, у свою чергу, також поділяються на юрисдикційні та неюрисдикційні. Юрисдикційними є ті, що реалізують компетентними органами державної влади або місцевого самоврядування, наприклад, надання охоронних послуг публічними охоронними структурами або прогібиторний позов, який є способом судової охорони. Неюрисдикційними способами охорони, як зазначалося, є використання власником майна окремих заходів щодо недопущення порушень його прав й законних інтересів іншими особами або на створення перешкод у вчиненні таких порушень. Такими заходами власне і є встановлення сигналізацій, огорож, спеціальних приладів, пристроїв тощо.

Іванова К. Ю.,

асистент кафедри цивільного права № 2
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

1. У загальному вигляді трансфер технології (технологічний обмін) розуміється як передача технології з метою підвищення конкурентоздатності товарів (робіт, послуг), які виробляються (виконуються, надаються) із застосуванням даної технології для досягнення економічного або іншого позитивного ефекту. Він сприяє підвищенню технологічного рівня окремих галузей та народного

господарства в цілому, прискоренню переоснащення економіки, скороченню імпорту, якісному оновленню продукції тощо.

Юридичним засобом передачі технології виступає договір і саме через цей аспект Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [1] (далі – Закон) визначає категорію «трансфер технологій». Так, згідно із ст.1 Закону трансфер технології – це передача технології, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким встановлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових. Звідси об'єктом трансферу, як процесу, виступає технологія, а предметом договору про трансфер – майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових. Але вітчизняне законодавство не передбачає існування технології як окремого об'єкта права інтелектуальної власності, відтак, і не існує прав на технологію в цілому як на окремий об'єкт (хоча, звісно, не можна виключати таку можливість у майбутньому).

Взагалі технологія, на думку окремих вчених, зокрема Б.М. Падучака, це виражений в об'єктивній формі результат наукової та науково-технічної діяльності, який включає в тому чи іншому поєднанні винаходи, корисні моделі, промислові зразки та інші результати інтелектуальної, творчої діяльності або інші об'єкти права інтелектуальної власності, які підлягають правовій охороні згідно з нормами Цивільного кодексу України, а також результати інтелектуальної, творчої діяльності, які не підлягають правовій охороні згідно з нормами цього кодексу (ноу-хау, технічні дані, інша інформація), і може бути технологічною основою практичної діяльності в цивільній та військовій сферах [2, с. 58]. Таким чином, окремі елементи технології (наприклад, винаходи, корисні моделі, промислові зразки) можуть самостійно перебувати в обороті, незалежно від інших елементів технології. Між тим, коли йдеться про трансфер технології, вона являє собою не просто сукупність окремих її елементів, а таке їх поєднання, що дозволяє досягти певних результатів, які не могли бути досягнуті за умови окремого використання її складових елементів. Цим і обумовлюється її цінність

порівняно із її окремими елементами. Тобто технологія, незважаючи на наявність окремих елементів, являє собою технологічно єдиний об'єкт.

2. Трансфер технології означає передачу всіх її складових, що припускає розукомплектування технології, тобто чітке встановлення тих об'єктів права інтелектуальної власності, в яких вона втілена. Цим і обґрунтовується закладений в Законі підхід щодо врегулювання трансферу технологій в рамках договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, хоча такий крок й досі критикується окремими вченими (О.М. Давидюк, О.В. Гладка), які звертають увагу на недоцільність виключення з числа таких договорів договору комерційної концесії. На нашу думку, слід більш виваженим вважати підхід законодавця, оскільки передача технології по суті означає передання окремих об'єктів права інтелектуальної власності як її складових, що вимагає використання спеціальних правових конструкцій, які передбачені законодавством і обумовлені сферою інтелектуальної власності як особливою сферою їх використання. Таким чином, договори про трансфер технологій на сьогодні будуються за моделлю договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Разом із тим, якщо проаналізувати виключно поійменовані договори про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, то лише окремі з них здатні врегулювати передачу технології. З урахуванням цього, доцільно було б запровадити на рівні Закону більш вужчий підхід до вирішення проблеми врегулювання процесу передачі технологій, визначивши, що їх трансфер здійснюється шляхом укладення таких поійменованих договорів як ліцензійний договір або договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності на технологію, а з непоійменованих - потенційно таким може бути договір про передання ноу-хау.

3. Теоретично трансфер технології необов'язково спрямований на забезпечення потреб власне інноваційного розвитку і отримання наукоємної продукції, оскільки припускає передачу технологій взагалі (в тому числі технологій старих технологічних укладів), а не тільки якісно нових (високих) технологій. Тому з метою запобігання

передачі в Україну морально застарілих технологій і таких, що можуть завдати шкоди навколишньому природному середовищу або здоров'ю людей, щодо тих технологій та/або їх складових, які закупаються за бюджетні кошти, запроваджується процедура погодження ввезення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Обов'язковою умовою погодження є проведення державної експертизи, у ході якої встановлюється, зокрема, технологічний рівень і новизна технологій, їх складових, обладнання та конкурентоспроможність технологій та продукції, яка буде виготовлена із застосуванням цих технологій (статті 14 і 17 Закону). Така ж процедура погодження і експертизи проводиться і при передачі технологій та/або їх складових, створених або придбаних за бюджетні кошти юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам - іноземцям або особам без громадянства (статті 14 і 15 Закону). Державна експертиза технологій, хоча і здійснюється відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу», але з урахуванням особливостей, визначених Законом. Проведення державної експертизи організовується уповноваженим органом з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій (на сьогодні Міністерство освіти і науки України), і здійснюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Після отримання висновку експертизи уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій приймає рішення щодо погодження укладення відповідного договору про трансфер технології. Проте істотним недоліком цього механізму є відсутність регламентованого порядку такого погодження, що взагалі унеможлиблює здійснення трансферу в означених випадках.

Література:

1. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14 вересня 2006 р. № 134-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 45. – Ст. 434.
2. Падучак Б. М. Технологія як об'єкт цивільно-правових відносин / Б.М. Падучак // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – № 5 (49). – С. 54–59.